1.1. Το προτεινόμενο Μνημείο

1.1.1. Η «Παλιά Πόλη της Κέρκυρας», ιστορικό μνημείο, προτεινόμενο για ένταξη στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς, αντιπροσωπεύει σήμερα ένα μοναδικό πολιτιστικό σύνολο, υψηλής αισθητικής αξίας, που αναπτύχθηκε διαχρονικά από την όσμωση χαρακτηριστικών των δύο κόσμων της Μεσογείου, Ανατολής και Δύσης, συγκεντρώνοντας σημαντικές ιδιαιτερότητες στην δομή και μορφή της πόλης, την κοινωνική και πνευματική της ζωή. Η Παλιά Πόλη της Κέρκυρας και τα άμεσα ή ευρύτερα περίχωρά της περικλείουν ένα σύνολο πληροφοριών που μαρτυρεί για ανθρώπινες δραστηριότητες από τα τέλη της παλαιολοθικής περιόδου έως σήμερα.

1.1.2. Η γεωγραφική θέση της πόλης συγκέντρωνε εξ΄ αρχής σημαντικές ιδιαιτερότητες, τέτοιες που δεν θα επέτρεπαν να μείνει ανεκμετάλλευτη από την μεγάλη επέκταση των ελληνικών πόλεων προς τα δυτικά, μετά τον 8^{ο} π.Χ. αιώνα. Άποικοι από την Ερέτρια και την Κόρινθο, θα της προσδώσουν από τότε τον οριστικό όπως αποδείχτηκε χαρακτήρα της, του ενδιάμεσου σταθμού μεταξύ του αρχιπελάγους του Αιγαίου και της Ιταλικής χερσονήσου. Με άλλα λόγια, του ενδιάμεσου μεταξύ Ανατολής και Δύσης, αφού στο Αιγαίο κατέληγε και καταλήγει η πιο μακρινή Ανατολή (αυτή της Κίνας και των Ινδιών) και από το Ιόνιο, ξεκινούσε και ξεκινά η πιο μακρινή Δύση.

1.1.3. Κατά μοναδικό τρόπο η πόλη των Κορινθίων εποίκων του 8^{ου} αιώνα, έγινε μακεδονική, ρωμαϊκή, βυζαντινή, ανδηγαυική, βενετική, γαλλική, βρετανική και ελληνική, αφήνοντας και διατηρώντας, πάνω στη γη ή λίγα μέτρα κάτω από αυτήν, όλα της τα ίχνη. Χάρις στις αρχαιολογικές ανασκαφές και στην ιστορική συγκυρία, είναι σήμερα επισκέψιμη και αναγνωρίσιμη :

- η πόλη των Κορινθίων εποίκων και το λιμάνι τους,
- τα αρχαιολογικά ίχνη όλων των προηγούμενων από αυτούς πολιτισμούς,
- η αγορά της πόλης που ενέπνευσε στον Θουκιδίδη την παθολογία του πολέμου,
- η πόλη των ελληνιστικών χρόνων και της ρωμαϊκής διοίκησης, με την ιδιαίτερη έφεση στους θεατρικούς αγώνες,
- η πρωτοχριστιανική πόλη με τους εντυπωσιακούς ναούς της και τα παλαιά λείψανα των αγίων -προστατών της,
- η πόλη που γνώρισε τις επιδρομές των Γότθων, τις εκστρατείες ανακατάληψης των βυζαντινών, τις νορμανδικές εκστρατείες διείσδυσης αυτού του "λαού του Βορρά" στην Ανατολή,
- την αποτελεσματική βενετική διοίκηση, που διαιώνισε τη βυζαντινή γαιοκτησία αλλά σεβάστηκε τους Εβραίους της,
- τον γαλλικό διαφωτισμό που ανέτρεψε τις κοινωνικές δομές αιώνων,
- την αυτοκρατορική βρετανική διοίκηση που οδήγησε την πόλη από τον μεσαιωνικό της χαρακτήρα στον νεοκλασικισμό που παρατηρείται στην πρόσοψη της πόλης σήμερα, ενώ άφησε ανέπαφο το δαιδαλώδες εσωτερικό ρυμοτομικό, με όλα τα χαρακτηριστικά μιας μεσαίου μεγέθους μεσογειακής πόλης.

Η σημερινή πόλη

1.1.4. Η πόλη της Κέρκυρας διατηρήθηκε ζωντανή στο πέρασμα των αιώνων. Η εικόνα της σήμερα ουσιαστικά αποτελεί μία χαρτογράφηση της ιστορίας των διαφορετικών φάσεων της ανάπτυξής της και της δημιουργικής συνύπαρξης των πολιτισμών, που εναλλακτικά αυτή φιλοξένησε. Σε όλες τις ιστορικές φάσεις που γνώρισε η πόλη, το παρελθόν και οι σύγχρονες ανάγκες βρίσκονταν σε διαρκή διάλογο, την μεταμόρφωναν, την επέκτειναν, την προσάρμοζαν στις εκάστοτε αντιλήψεις.

1.1.5. Σήμερα, η παλιά πόλη της Κέρκυρας φιλοξενώντας 7.200 κατοίκους αποτελεί το «ιστορικό κέντρο» μιας ευρύτερης πόλης, των 28.185 κατοίκων, που αναπτύσσεται στην ενδοχώρα, νότια και δυτικά της και επίσης είναι το διοικητικό, κοινωνικό και οικονομικό κέντρο της περιοχής της, με σημασία για όλη την νησιώτικη Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, αλλά και την στερεωτική δυτική Ήπειρο. Συγχρόνως είναι διεθνής τουριστικός προορισμός, προσελκύοντας περίπου 1.100.000 επισκέπτες τον χρόνο, κυρίως τους θερινούς μήνες. Τοποθετημένη ακριβώς απέναντι από το σημείο απόληξης της Εγνατίας και της Ιόνιας οδού, σε άμεση ακτοπλοϊκή σύνδεση με τη Ιταλία και αεροπορική με τις περισσότερες πρωτεύουσες της Ευρώπης, αντιπροσωπεύει και σήμερα ό,τι αντιπροσώπευε πάντα στην ιστορία της. Μία πόλη στο σταυροδρόμι της Ανατολής και Δύσης, του Βορρά και του Νότου, που προσπαθεί μέσα στις σύγχρονες συνθήκες να προσδιορίσει, με ισορροπημένο τρόπο, τον αναπτυξιακό της ρόλο.

1.1.6. Σε αυτήν την κατεύθυνση, ο παράγοντας της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί την βασική συνιστώσα. Όχι μόνο για λόγους ιστορικού συναισθηματισμού, αλλά για ουσιαστική προοπτική οικονομικής ανάπτυξης, ο ενυπάρχων πολιτισμός οφείλει να διασωθεί και να προβληθεί. Η τοπική κοινωνία καλείται, για μία ακόμη φορά στην ιστορία της, να στηριχτεί στο παρελθόν για να αντιμετωπίσει το μέλλον, προσαρμοζόμενη στις νέες συνθήκες. Εξ΄ άλλου η σχέση του πολιτισμού με την ανάπτυξη είναι στενή και οπωσδήποτε αμφίδρομη. Όσο η ανάπτυξη στηρίζεται στον πολιτισμό, άλλο τόσο ο πολιτισμός, για να διατηρηθεί ουσιαστικά και μακροπρόθεσμα, προϋποθέτει την σταθερότητα του τοπικού κοινωνικού ιστού, η οποία μόνο σε συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης μπορεί να πραγματοποιηθεί.

1.2. Το Σχέδιο Διαχείρισης

Σκοποί

1.2.1. Το Σχέδιο Διαχείρισης στοχεύει στο να διαμορφώσει έναν συστηματοποιημένο οδηγό για την προστασία όλων των πολιτιστικών αξιών που εμπεριέχονται στην παλιά πόλη της Κέρκυρας. Στην ευρεία αυτή προοπτική εντάσσονται :

- η προστασία και ανάδειξη του ενυπάρχοντος αρχιτεκτονικού πλούτου και των οχυρώσεων, της ιδιαίτερης δομής της πόλης, του φυσικού περιβάλλοντος,
- η βελτίωση των συνθηκών για την κατανόηση του μνημειακού χαρακτήρα της πόλης και την αντιμετώπισή του ως πηγή γνώσης,
- η υποστήριξη της τοπικής κοινωνίας στην πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική της ευρωστία.

1.2.2. Το Σχέδιο Διαχείρισης εντοπίζει τα κύρια ζητήματα που επηρεάζουν το προτεινόμενο Μνημείο, καθώς και τις ενδεχόμενες δυνατότητες της κατάστασης. Από την ανάλυση και επεξεργασία των ζητημάτων προκύπτει μια σειρά στόχων και δράσεων, που αποσκοπούν στο να εκπληρώσουν τους κύριους στόχους του Σχεδίου. Αυτοί προσδιορίζονται ως εξής:

- Προώθηση της αποτελεσματικής διαχείρισης του προτεινόμενου Μνημείου.
- Εξασφάλιση ότι οι μοναδικές αξίες του Μνημείου γίνονται κατανοητές και ότι θα διατηρηθούν και στο μέλλον.
- Προστασία και προβολή της παλιάς πόλης της Κέρκυρας ως μία ζωντανή και οικονομικά ενεργή πόλη, η οποία ωφελείται από την λειτουργία της ως πόλη-Μνημείο.
- Βελτίωση των λειτουργικών προβλημάτων της πόλης, προκειμένου να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις, ώστε κάτοικοι και επισκέπτες να απολαμβάνουν και να κατανοούν το Μνημείο.
- Διάχυση του ενδιαφέροντος και της συμμετοχής στα θέματα κληρονομιάς της πόλης, διαμορφώνοντας σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο μία κοινή συνείδηση για την διαχείρισή της.

Περιεχόμενο του Σχεδίου Διαχείρισης

1.2.3. Το Σχέδιο Διαχείρισης έχοντας τον χαρακτήρα ενός προγράμματος δράσης πολλών εμπλεκομένων φορέων και οργανισμών για τον ίδιο σκοπό, που είναι η συντονισμένη διαχείριση του Μνημείου, θεωρείται ως ένα συλλογικό εργαλείο. Το Σχέδιο αντιπροσωπεύει την κοινή οπτική των φορέων που είχαν την πρωτοβουλία για την σύνταξή του και έχει γίνει αντικείμενο προβληματισμού της τοπικής κοινωνίας και των εμπλεκομένων φορέων και οργανισμών. Η επιτυχής εφαρμογή του Σχεδίου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ενεργό συμμετοχή των φορέων που σχετίζονται με την επίτευξη των σκοπών του, όπως αυτοί αναλυτικά παρουσιάζονται στο κεφ. 4.

1.2.4. Τα ζητήματα και οι στόχοι που τίθενται με το παρόν Σχέδιο Διαχείρισης αναμένεται να διατηρήσουν την επικαιρότητά τους για χρονικό διάστημα το λιγότερο από πέντε έως δέκα χρόνια, μερικά δε από αυτά, ακόμη περισσότερο. Προκειμένου να παραμείνει το Σχέδιο Διαχείρισης όσο το δυνατόν περισσότερο επίκαιρο, προβλέπεται επανεξέταση των ζητημάτων που απασχολούν τουλάχιστον κάθε έξι χρόνια, ώστε πιθανές αναθεωρήσεις των στόχων να ανταποκρίνονται σε όσες αλλαγές συνθηκών έχουν προκύψει.

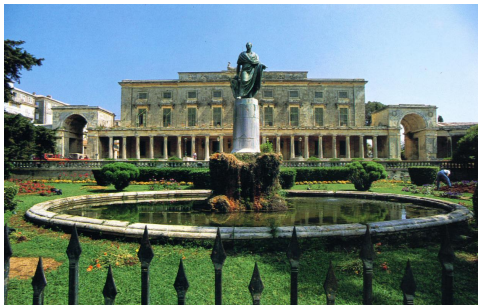

1.2.5. Η παλιά πόλη της Κέρκυρας αποτελεί την μοναδική αυτού του μεγέθους Ελληνική ιστορική πόλη που διατηρείται βασικά αναλλοίωτη μέχρι σήμερα, διατυπώνοντας με αυθεντικότητα στον χώρο την ιδιαίτερη ιστορική συγκυρία που τη διαμόρφωσε. Οι πολιτιστικές αξίες του μνημειακού χώρου της Κέρκυρας έχουν αναγνωριστεί σε ελληνικό επίπεδο και προστατεύονται μετά την με αρ. Υ.Α. Β1/Φ33/29925/828/27-5-80/ΦΕΚ 512/Β/4-6-80 κήρυξη της παλιάς πόλης της Κέρκυρας από το Υπουργείο Πολιτισμού, ως «ιστορικό διατηρητέο Μνημείο», όπου εφαρμόζεται μια θεσμοθετημένη πολιτική προστασίας.

1.2.6. Η ένταξη στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς θα προσδώσει μια διεθνή αναγνώριση σε αυτές τις αξίες και θα συγκεντρώσει ένα διευρυμένο, οικουμενικό πλέον, ενδιαφέρον για την πόλη, εφ΄ όσον η διατήρησή της, για να κληροδοτηθεί ακέραια η πολιτιστική κληρονομιά στις επόμενες γενιές, θα πρέπει διαρκώς να επιβεβαιώνεται. Για την τοπική πραγματικότητα, η ένταξη στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς θα λειτουργήσει ως κίνητρο και τροχοπέδη συγχρόνως. Κίνητρο για μεγαλύτερη προσοχή και ενδυνάμωση των προσπαθειών σε θέματα προστασίας και διατήρησης και τροχοπέδη σε επιλογές εκσυγχρονισμού, που μπορεί πιθανά να αποδειχθούν επικίνδυνες και ασύμβατες με τον οικουμενικής πλέον εμβέλειας μνημειακό της χαρακτήρα.

1.2.7. Αναλυτικά στοιχεία, για την εφαρμοζόμενη σήμερα πολιτική προστασίας και τις ισχύουσες κηρύξεις στοιχείων του προτεινόμενου Μνημείου, παρουσιάζονται στο κεφάλαιο 2.5. του Σχεδίου Διαχείρισης .

Περιοχή εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης

1.2.8. Στο τεύχος υποστήριξης της πρότασης ένταξης της παλιάς πόλης της Κέρκυρας στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς προσδιορίζονται με ακρίβεια τα γεωγραφικά όρια του προτεινόμενου Μνημείου. Ακολουθώντας το υφιστάμενο οδικό δίκτυο οριοθετείται έκταση 70 εκταρίων, που αποτελεί ουσιαστικά την άλλοτε περιτειχισμένη πόλη, όπως αυτή είχε αναπτυχθεί έως τα τέλη της Ενετοκρατίας, τον 18^{ο} αιώνα.

1.2.9. Στο ίδιο τεύχος, οριοθετείται με σαφήνεια η ζώνη επιρροής του Μνημείου ως μία έκταση 162 εκταρίων, περιβάλλουσα την προηγούμενη και η οποία συγκεντρώνει μαρτυρίες (αρχαιολογικούς χώρους, βυζαντινά μνημεία, ιστορικά προάστια) για την διαρκή εγκατάσταση στην πόλη της Κέρκυρας διαφορετικών πολιτισμών από την προϊστορία έως σήμερα.

1.2.10. Κανένα από τα δύο πιο πάνω όρια δεν μπορεί αποκλειστικά να θεωρηθεί ως γεωγραφικό όριο περιοχής εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης του Μνημείου. Το Σχέδιο Διαχείρισης προγραμματίζει ένα σύνολο παράλληλων δράσεων στην περιοχή της ευρύτερης πόλης της Κέρκυρας, οι οποίες λόγω της διαφορετικής τους εμβέλειας επηρεάζουν κατά περίπτωση, μία μικρότερη ή μεγαλύτερη περιοχή. Σε τελευταία ανάλυση, η υλοποίηση των δράσεων του Σχεδίου Διαχείρισης έχει επιπτώσεις όχι μόνο στην πόλη της Κέρκυρας, αλλά σε ολόκληρο το νησί και στην υπόλοιπη Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

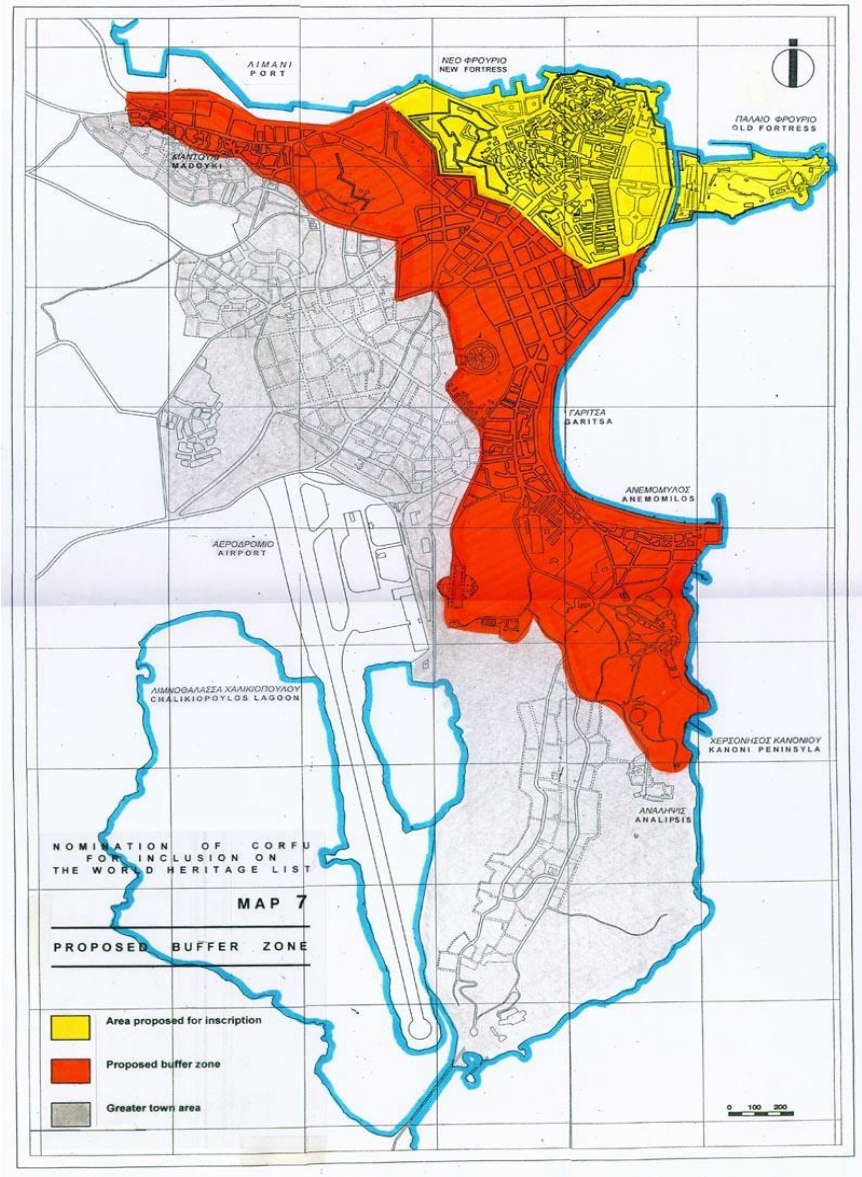

Αναγκαιότητα του Σχεδίου Διαχείρισης

1.2.11. Η αναγκαιότητα ύπαρξης συντονισμένου Σχεδίου για την διαχείριση ενός πολυσύνθετου οργανισμού, όπως είναι μία ζωντανή ιστορική πόλη, αναγνωρίζεται διεθνώς, όλο και ευρύτερα, τα τελευταία χρόνια. Η αναγκαία εξισορρόπηση του διπλού ρόλου μιας ιστορικής πόλης ως ένα «ανοιχτό» Μουσείο με μεγάλο αριθμό στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς που οφείλει να διατηρήσει και να προβάλει και ως ένας ζωντανός οργανισμός με ανάγκες ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού που πρέπει να ικανοποιήσει για να γίνει οικονομικά βιώσιμος, μπορεί να επιτευχθεί μόνον δια μέσου ενός σχήματος στρατηγικής συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων, οργανισμών και ιδιωτών.

1.2.12. Στην περίπτωση της Κέρκυρας, το καθεστώς πολυιδιοκτησίας του μεγάλου αριθμού των ιδιωτικών ιστορικών κτηρίων, η έντονη συγκέντρωση των εμπορικών λειτουργιών και κεντρικών εξυπηρετήσεων σε επίπεδο νομού, σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες τουριστικές πιέσεις των τελευταίων δεκαετιών, διαμορφώνουν το πλαίσιο που αναδεικνύει σήμερα την επιλογή της συντονισμένης διαχείρισης της πόλης, ως μονόδρομο για την ανάπτυξη. Η συνεργασία του κράτους, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τοπικών φορέων και των μεμονωμένων ιδιωτών (κατοίκων και επαγγελματιών) αποτελούν προϋπόθεση και μοναδική εγγύηση για την αποτελεσματική διαχείριση. Η πιο πάνω διαπίστωση ταυτίζεται με την τρέχουσα επιλογή της UNESCO να συμπεριλάβει στις προδιαγραφές σύνταξης των προτάσεων για ένταξη Μνημείων στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς την ύπαρξη Σχεδίου Διαχείρισης. Ως απόλυτη τοπική αναγκαιότητα λοιπόν και ως προϋπόθεση για την υποβολή αίτησης προς την UNESCO συντάχθηκε το παρόν Σχέδιο Διαχείρισης, το οποίο φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα συστηματικό κατευθυντήριο οδηγό αντιμετώπισης όλων των σύνθετων προβλημάτων προστασίας και ανάπτυξης της Παλιάς Πόλης της Κέρκυρας.

Προετοιμασία του Σχεδίου Διαχείρισης

1.2.13. Η προετοιμασία του Σχεδίου Διαχείρισης έγινε με πρωτοβουλία του Δήμου Κερκυραίων και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας / Τμήμα Κέρκυρας, των δύο φορέων που είχαν την αρχική πρωτοβουλία το 1999 για την υποβολή πρότασης ένταξης της παλιάς πόλης της Κέρκυρας στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

1.2.14. Το Σχέδιο επεξεργάστηκε αρχικά διμελής ομάδα εργασίας αρχιτεκτόνων, οι οποίοι αξιοποιώντας τα διαθέσιμα στοιχεία για το Μνημείο και την εμπειρία τους ως συντονιστές Προγραμματικών Συμβάσεων, μεταξύ κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης για το ιστορικό κέντρο και τις Οχυρώσεις αντίστοιχα, κατέστρωσαν την πρώτη μορφή του Σχεδίου. Οδηγό στην σύνταξη του Σχεδίου αποτέλεσε η έκδοση : Bernard M. Feilden & Jukka Jokilehto, Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites, ICCROM, Rome, 1993, η οποία εμπεριέχεται στον ψηφιακό δίσκο των καλύτερων Διαχειριστικών Σχεδίων Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς που διαθέτει το Κέντρο Παγκόσμιας Κληρονομιάς για τα Κράτη μέλη της Σύμβασης Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Επίσης, στην σύνταξη του Σχεδίου λήφθηκε υπόψη η δομή των καλύτερων Διαχειριστικών Σχεδίων που περιλαμβάνονται στον εν λόγω ψηφιακό δίσκο.

1.2.15. Το πρώτο αυτό Σχέδιο Διαχείρισης παρουσιάστηκε σε ειδικές επιτροπές των δύο φορέων που είχαν την ευθύνη για την σύνταξή του (του ΤΕΕ / ΤΚ και του Δήμου Κερκυραίων) και δέχτηκε περαιτέρω επεξεργασία και εμπλουτισμό. Μετά την αποδοχή του από τους δύο φορείς παρουσιάστηκε στην τοπική κοινωνία (ηλεκτρονικά και έντυπα ΜΜΕ, επαγγελματικοί σύλλογοι, σύλλογοι κατοίκων) και απεστάλη στην Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ., καθώς και σε άλλους εμπλεκόμενους στην διαχείριση φορείς, την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κέρκυρας για την σύμφωνη γνώμη τους. Στην συνέχεια, η τελική μορφή του Σχεδίου, αφού έγινε αντικείμενο πλατιάς συζήτησης και προβληματισμού, έλαβε την με αρ. 23-682/24-11-2005 έγκριση του Δημοτικού Συμβουλίου.

1.2.16. Το Σχέδιο Διαχείρισης περιγράφει αρχικά το προτεινόμενο Μνημείο και στην συνέχεια προσδιορίζει την ιδιαίτερη σημασία του, έτσι ώστε οι απαιτήσεις Διαχείρισης που ακολουθούν να γίνονται κατανοητές. Αναγνωρίζει τα σημαντικά ζητήματα που προκύπτουν ως αντικείμενα Διαχείρισης και περιγράφει τους στόχους για την αντιμετώπιση των ζητημάτων. Τέλος, το Σχέδιο Διαχείρισης καταλήγει σε προγραμματισμό δράσεων ο οποίος εκπληρώνει τις τεθείσες απαιτήσεις και επιβεβαιώνει ότι η διαχείριση του Μνημείου θα είναι σύμφωνη με τις ανάγκες του.